

حمل و نقل عمومی

Public transportation

حمل و نقل عمومی به آن دسته از شیوه‌های حمل و نقلی اطلاق می‌شود که بازدهی و خدمات متأثر از آن در دسترس همگان قرار گیرد. وجه تمایز اصلی میان حمل و نقل عمومی و شخصی در آن است که در سیستم حمل و نقل عمومی افراد تعیین‌کننده نهایی مبدا و مقصد مسیر نمی‌باشند و سفر به صورت اشتراکی با افراد ناشناس و بدون توافق قبلی صورت می‌گیرد. از انواع حمل و نقل عمومی می‌توان به اتوبوس معمولی، اتوبوس برقی، مترو، قطار شهری و تراموا اشاره نمود که سفر با آن‌ها ویژگی‌های اساسی زیر را دارا است:

- خطوط مشخص و از پیش تعیین شده جهت مسیر سفر،
- عدم مالکیت خودرو،
- سفر غیرانحصاری،
- جدول زمانی تعریف شده مطابق با بیشترین بهره‌برداری از خدمات،
- هدف پاسخگویی به تقاضای اکثریت افراد (سالیوان، ۱۳۹۳).

اهمیت حمل و نقل در دهه‌های اخیر به دنبال افزایش نرخ جمعیت شهری و تقاضای روزافزون رفت و آمد و با بروز مشکل جدی تراکم ترافیک و اتلاف زمان، بیش از پیش برجسته شده است. به همین خاطر استفاده از حمل و نقل عمومی، به عنوان راه حل اساسی رفع مشکلات موجود در حمل و نقل مسافری شهری مورد توجه برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران شهری قرار گرفته است (Small et al., 2007).

هر اندازه ترجیحات مسافران با مسیر، زمان و مکان مشخص انواع حمل و نقل عمومی بیشتر منطبق باشد، حمل و نقل عمومی بیشتر مورد استفاده کاربران قرار خواهد گرفت. یکی از دلایل مهم استفاده از حمل و نقل عمومی مقرون به صرفه بودن هزینه‌های این شیوه سفر در مقایسه با حمل و نقل شخصی است و افراد با هدف به حداقل رساندن

هزینه کل سفر (هزینه پولی و زمانی) علی‌رغم اتلاف وقت و عدم یکپارچگی شبکه حمل و نقل عمومی، متقاضی این شیوه رفت و آمدی می‌باشند.

سفر با وسایل نقلیه عمومی از سه مرحله تشکیل می‌شود:

۱- مرحله جمع شدن: سفر از مبدا تا توقفگاه و وسیله نقلیه عمومی

۲- مرحله سواره سفر: مدت زمان سفر در وسیله نقلیه مورد نظر

۳- مرحله پخش شدن: سفر بعد از پیاده شدن از وسیله نقلیه عمومی تا مقصد نهایی مسافر

کیفیت ارائه مراحل ذکر شده سفر، بر روی میزان تقاضای حمل و نقل عمومی اثر مستقیمی خواهد داشت (سالیوان، ۱۳۹۳: ۷۰).

پاسخگویی به تقاضای افراد در تمامی زمان‌ها و گستردگی جغرافیایی شهرها با استفاده از وسایل نقلیه با ظرفیت بالا، سیستم حمل و نقل عمومی را دچار آسیب کمبود بودجه می‌نماید و با کاهش یافتن میزان تقاضا این آسیب دو چندان می‌شود (Small, 2008). رشد صعودی دستمزد کارکنان حوزه مربوطه در دهه‌های اخیر، افزایش طول مسیر با رویکرد گسترش سرویس‌دهی و خدمات، کاهش در بهره‌وری نیروی کار و خدمات در ساعات غیراوج به دلیل کاهش تعداد مسافران و در مقابل استخدام بیشتر نیروی کار در ساعات اوج متأثر از تقاضای مازاد مسافران، حمل و نقل عمومی را با کسری بودجه مواجه می‌سازد (Small, 2004). بنابراین، جهت حمایت و ترویج حمل و نقل عمومی، لازم است یارانه‌هایی از محل عوارض بر حمل و نقل شخصی به این شیوه کارآمد از حمل و نقل تعلق گیرد.

بر این اساس، تقویت و توسعه حمل و نقل عمومی در بسیاری از کشورهای در حال توسعه در راستای مدیریت تقاضا، با توجه به مزایای بی‌شماری مانند جابه‌جایی انبوه مسافر در زمان کم، کاهش مصرف سوخت و ایجاد صرفه‌جویی‌های اقتصادی در مقیاس ملی، کاهش آلودگی هوا و آلودگی صوتی، ایمنی مناسب، پایداری بیشتر و قابلیت

مدیریت بهینه جابه‌جایی، همواره از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بوده است (تاجدار و اکبری، ۱۳۸۷).

درحقیقت، سرمایه‌گذاری و افزایش ظرفیت در شبکه حمل و نقل عمومی همگام با اهداف قیمت‌گذاری جاده‌ها، منجر به بهبود کیفیت خدمات شده و در نهایت، کاهش تراکم را در پی خواهد داشت (Anas & Lindsey, 2011).

کتاب‌شناسی

تاجدار، وحید، اکبری، مصطفی. رهیافت‌های بین‌المللی حمل و نقل عمومی شهرها، مجله جستارهای شهرسازی. زمستان ۱۳۸۷، شماره‌های ۲۶ و ۲۷.

سالیوان، آرتور. مباحثی در اقتصاد شهری جلد دوم ویرایش ۲. ترجمه جعفر قادری و علی قادری. تهران: نشر نور علم، ۱۳۹۳.

Teodorovic, D., & Janic, M. (2017). Transportation Engineering: Theory, Practice and Modeling, Pages 387-493.

Anas, A., & Lindsey, R. (2011). Reducing urban road transportation externalities: Road pricing in theory and in practice. Review of Environmental Economics and Policy, 5(1), 66-88.

Small, K. A. (2004). Road pricing and public transport. Road pricing: Theory and evidence, 9, 133-58.

Small, K. A. (2008). Urban transportation policy: A guide and road map. Forthcoming in Robert P. Inman, ed., The Urban Enigma: City Problems. City Prospects, Princeton University Press.

Small, K. A., Verhoef, E. T., & Lindsey, R. (2007). The economics of urban transportation. Routledge.

بابک صفاری

گروه اقتصاد، دانشکده علوم اداری و اقتصاد، دانشگاه اصفهان،

اصفهان، ایران

فاطمه سادات حسین‌پور عسکریان

کارشناسی ارشد دانشگاه هنر اصفهان